

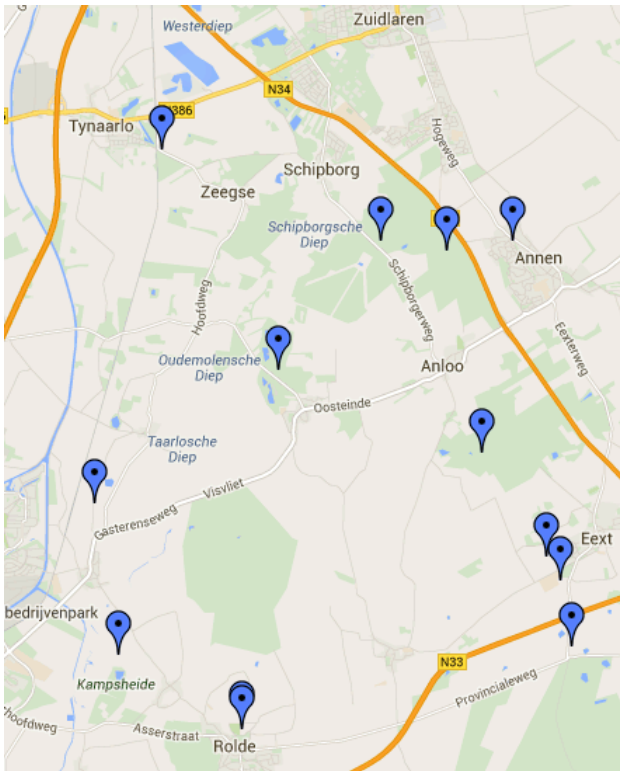
Een opmerkelijke naam voor het hunebed van Gasteren

Een hunebed in onze omgeving heeft op middeleeuwse kaarten wel een heel bijzondere naam: Duvels kut(te). Aanvankelijk dacht men dat deze naam op de hunebedden van Rolde sloeg, maar helemaal zeker was men daar niet van. Dr. Wijnand van der Sanden, provinciaal archeoloog van Drenthe, weet het nu zeker. Duvels kut is de naam van het hunebed van Gasteren.

De naam Duvels kut(te) wordt voor het eerst aangetroffen in teksten uit 1547. De Belg Antoon van Schoonhove schrijft over de hunebedden van Rolde: *'De afzonderlijke stenen, die een grote stapel vormen, zijn namelijk zo groot dat geen wagen of schip ze aangevoerd zou kunnen hebben. Ook zijn daar geen steengroeven omdat het land moerassig is, zodat het vermoeden bestaat dat zij aangevoerd zijn door demonen (...).*

Want op de zuilen lagen altaarstenen (...), bij welke altaren de bewoners levende mensen offerden, vooral vreemdelingen, die zij voordat zij hen slachtten, dwongen door de nauwe gang onder de altaarstenen te gaan. En als die er doorkropen, werden ze met drollen besmeurd en gegrepen. Dat doet men daar nog steeds, vooral als ze geboren Brabanders zijn, waarbij het dikwijls tot moorden komt. De gang zelf heet wegens haar smadelijkheid 's Duvels kut (...).'

Hunebedden in onze omgeving

Wat later vindt men de naam Duvels kut(te) ook op kaarten. Opmerkelijk is echter dat de ligging van *Duvels kut* altijd iets noordelijker van Rolde werd getekend. Nam men het in die tijd niet zo nauw met de exacte plaatsbepaling? Maar ook op de kaarten van Christian Sgrooten, een kaartenmaker in dienst van de toenmalige Spaanse overheerser, ligt Duvels kutte ten noorden van Rolde. Zeker Sgrooten als militair cartograaf zou toch betrouwbare kaarten getekend moeten hebben. Maar wanneer Duvels kutte niet in Rolde lag, waar lag het dan wel? In Gasteren misschien?

Uit de geschriften van de Groninger Sicke Benninge, van rond 1500, wist men met zekerheid dat het Gasterse hunebed al de naam van *Duvels kolse* droeg. Een naam die verband zou houden met een woord voor het mannelijk geslachtsdeel. Verwarring dus. Hoe nu?

De oplossing van het raadsel ligt, aldus Van der Sanden, in de vertaling van het woord kolse. Aanvankelijk dacht men dat woord te moeten herleiden naar kul (=lul, kloot), maar hoogstwaarschijnlijk is kolse nauw verwant aan het woord voor kous, een woord dat in die tijden in het oosten van ons land ook gebruikt werd in de betekenis van vrouwelijk geslachtsdeel. Met andere woorden: Duvels kut is hetzelfde als Duvels kolse en is daarmee zeker de naam van het hunebed van Gasteren.

Maar vanwaar die naam? Was de duivel die toch altijd als een mannelijk wezen werd aangeduid, in Gasteren opeens in een vrouw veranderd? Zoals het bovenstaande citaat al aangeeft, moet het woord kut in een meer overdrachtelijke zin worden gelezen. Als een spelonk – en wel naar de wereld van de duivel, van de demonen, van de vertegenwoordigers van het kwaad. Als een smalle toegang tot hun onderaardse rijk van de hel. Waarschijnlijk is de naam gegeven, aldus Van der Sanden, toen het hunebed nog gedeeltelijk in zijn dekheuvel schuilging en slechts een smalle toegang had.

Wellicht droegen meerdere hunebedden de naam Duvels Kut(te), denkt de archeoloog, maar alleen van dat van Gasteren weten we het zeker.

Henk Hellema

Bron: 'Van 's Duvels kut en Des Duvels kolse' door W.A.B. van der Sanden. Uit de Nieuwe Drentse Volksalmanak 2014: bldz. 135 – 152.